

SÖRMLANDS- LÅTEN

Nr 2 2012

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund

Sörmlandslåten 2/2012

Medlemstidning för **Södermanlands Spelmansförbund**

c/o Ulf Lundgren

Kyrkogårdsvägen 4, 152 40 Södertälje

postgiro: 12 24 74-0

org.nr. 818500-9233

Ansvarig utgivare: Lars Tull, 016-51 01 80, 076 630 88 66, astoria@lihr.se

Redaktion: Birgitta Stenberg (birgitta@famstenberg.se), Ulf Lundgren (ulflundgren@telia.com),

Annelie Sandell (annelie.sandell@globalnet.net)

Styrelseledamöter:

Ordförande: Lars Tull, 016-51 01 80, 076 630 88 66, astoria@lihr.se

Vice ordf: Christina Frohm, 08-85 26 69, 070 717 42 51, christina.frohm@swipnet.se

Kassör: Ulf Lundgren, 08-550 864 64, 073 855 33 55, ulflundgren@telia.com

Sekreterare: Lennart Nordin, 0155-26 64 11, 070 238 97 97, lnordin@globalnet.net

Ledamöter: Jenny Tidman, 070 256 40 66, jenny.tidman@strangnas.se

Sunniva Abelli, 070 998 94 77, sunniva.abelli@gmail.com

Leif Epel, 08-93 85 22, leffe@epel.se

Inga-Britt Epel, 08-93 85 22, ibr@epel.se

Suppleanter Markus Eriksson, 070 768 11 20, marerikss@hotmail.com

Pär Andersson, 016-34 44 95, 076 580 27 82, perason62@gmail.com

Bidrag till kommande nummer av tidningen skickas till Birgitta Stenberg, Metesgatan 6, 152 59 Södertälje. Elektroniska bidrag till tidningen vill vi ha som word-fil eller text-fil till birgitta@famstenberg.se.

Använd om möjligt Times New Roman, stl 11 med 1,5 i radavstånd. Bifoga gärna bilder (i jpeg-format som separata filer), det lättar upp och gör det enklare att läsa tidningen. Vi förberhåller oss rätten att redigera in-sända bidrag.

Fr o m 2011 sänds annonser om evenemang till leffew@algonet.se som lägger upp dem på www.sodermanlandsspelmansforbund.nu där all aktuell information återfinns.

Manusstopp: 31 januari - 31 maj - 30 september

Framsida: Christer och Lena Odén på Eskilstuna Ölkultur . Foto: Leif Epel.

Nu har jag varit ordförande för spelmansförbundet i knappt två månader och den första oron över vad jag egentligen tagit åt mig har förbytts i arbetslust och tillförsikt.

Min förra fru brukade säga att jag har bondens tur och utseende. Vad utseendet beträffar kan vi väl låta vara osagt men tur har jag som har fått en så kompetent och intresserad styrelse bakom ryggen.

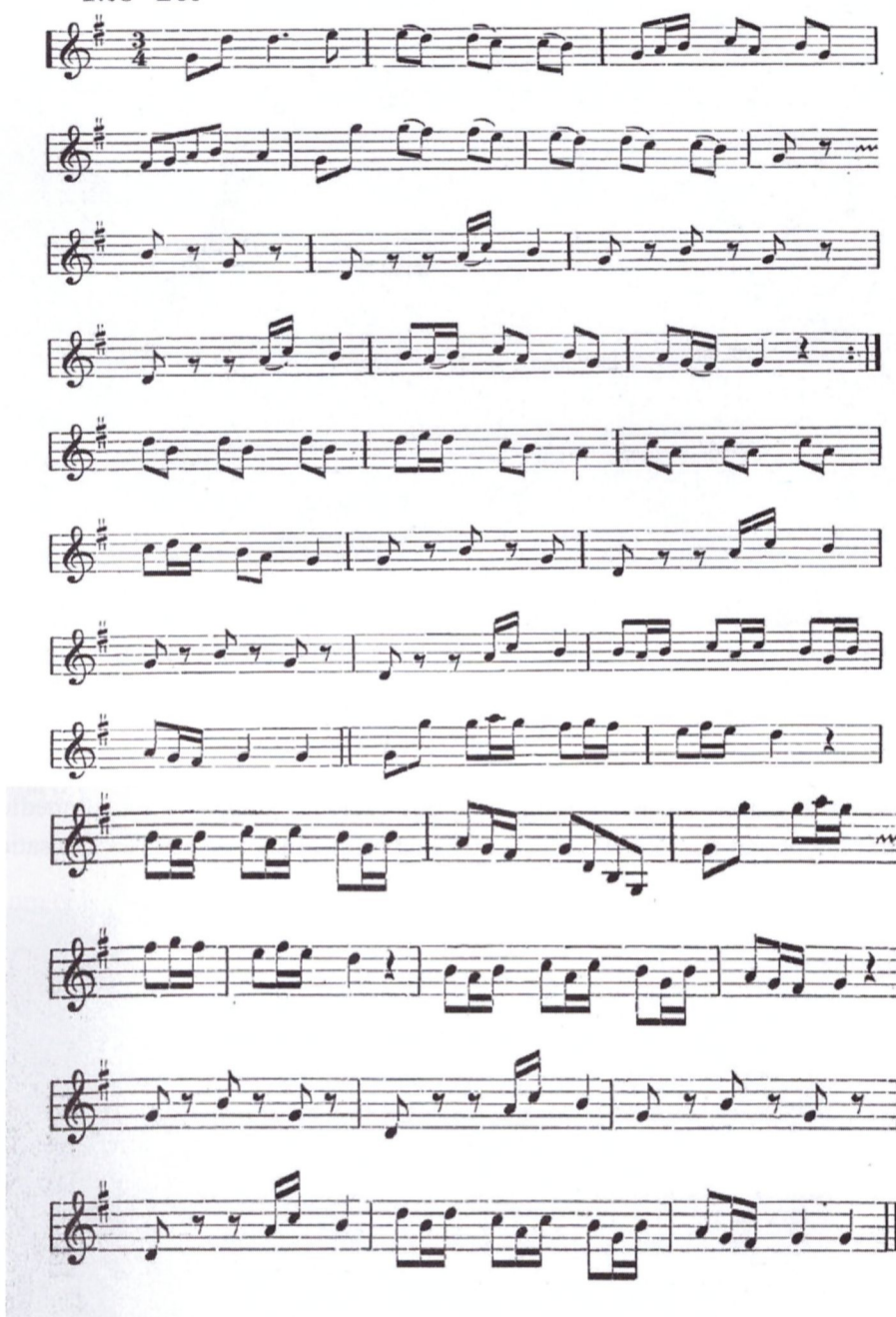
Den har en mycket bra sammansättning med flera gamla "rävar" men också tre nya unga friska krafter som kan hjälpa till att anpassa förbundet i tiden.

Det är mycket på gång och det som ligger närmast är spelmansstämman i Julita. Den firar i år 85-års jubileum och det vore väl fint om vi kunde fira detta genom att satsa lite extra.

Vid vårt styrelsemöte kom det förslag till några förändringar och det som redan nu är klart är att konserten i kyrkan börjar kl 13.00 och kl 14.00 marscherar alla spelmän från kyrkan till spelplatsen. Stämman slutar 16.30. Som vanligt är det Ingvar och Ulf som ser till att allt fungerar.

Är det nån som kan spela låt nr. 10 sidan 27 i Lefflers uppteckningar av folkmusik från Norra Sörmland? Varför just den? Jag arrade den för symfoniorkester för några år sedan och det vore kul att höra den "på riktigt" spelad av en eller fler spelmän kanske redan på Julitastämman.

N:o 10.

Förövrigt vill jag gärna ha synpunkter och förslag från medlemmar även utanför styrelsen och ni kan nå mig via mail astoria@lihr.se

Jag hoppas att få träffa er alla på Julitastämman.

Lars Tull
Förbundsordförande

Foto: Ingvar Andersson & Doriz Zsiga

Så har då Södermanlands Spelmansförbund avhållit sitt 86:e årsmöte, om jag räknat rätt. Förbundet bildades visserligen 1925 men det var nog först året efter som det första riktiga årsmötet ägde rum. Inget spelmansförbund i Sverige kan ståta med fler ordinarie årsmöten. Där har vi ett ointagligt försprång.

Även denna gång hölls mötet i Malmköping, den ort där förbundet bildades. Dock hade mötet flyttats från den pampiga Siegrothsalen i det gamla stadshuset till Gästgivaregården, där

f.ö. förbundets arbetsarkiv huserar sedan ett halvår tillbaka. Mindre lokal bidrar till intimare stämning och känsla av att det kommer mycket folk till mötet. Gustaf Wetter sade på sin tid att ställ fram mindre antal stolar än det antal besökare du förväntar dig, det är bättre att komplettera om det kommer mer folk än att det står stolar tomma, tomma stolar är ingen positiv signal.

I Gästgivaregården var det minsann inga tomma stolar. Mellan 40 och 50 medlemmar hade mött upp, ca 10% av medlemskåren, vilket får betraktas som en mycket bra siffra för en idéell organisation.

I vanlig ordning möttes deltagarna av fika när de kom, organiserat av Leif och Inga-Britt Epel.

Detta par fick f.ö. en hektisk eftermiddag. Middagen som skulle avrunda årsmötet var beställd på Malmköpings vårdshus, där vi hållit till många gånger förr, men en vecka innan får vi reda på att vårdshuset gått i konkurs och inte kunde hålla avtalet. Lösningen blev att all maten ordnades av paret Epel som i serveringsstadiet fick hjälp av f.d. restaurangproffset Doriz Zsiga. Det är bara att konstatera att vårdshuset knappast hade kunnat prestera en buffé lika attraktiv för öga som för gom, än den vi bjöds på. Ett stort TACK för den insatsen.

Det allspel som brukat inleda årsmötena var denna gång, av utrymmesskäl, begränsat till den sittande styrelsen.

Ordf. Bo Gabrielsson öppnade mötet och när frågan om mötesordförande kom upp uppstod en pinsam tystnad. Den vidtalade, Anders Browall från Hembygdsföreningen fick mer eller mindre föreslå sig själv för att fullfölja det värv han kallats att utföra, vilket han sedan gjorde på ett alldeles utmärkt sätt. Det är skönt med en van mötesledare som kan sin sak. Förra året var det Lars Tull från

Eskilstuna som svingade klubban, också med den äran, och året innan var det en landstingspolitiker som avverkade mötet i rekordfart. Så fort att många medlemmar inte hann fatta att det börjat innan det klubbades av.

Nåväl, efter den haltande inledningen flöt mötet på utan större problem eller stridsfrågor, som ett väl förberett årsmöte skall göra.

Kassören Ulf Lundgren lotsade på ett pedagogiskt sätt de närvarande genom resultat och balansräkning, något som för många inte är så lätt att förstå.

Valproceduren flöt också på utan problem trots en del nyval, ett bra förarbete hade gjorts av valberedningen som hittat intressanta namn att fylla platserna efter avgående ledamöter.

Det smått obligatoriska inslaget, det där en mötesdeltagare försöker göra en höna av en fjäder, om ni förstår det uttrycket, kom även denna gång men blev dessbättre inte så långlivat.

Mötet avrundades med utdelningar av spelmansförbundets guldmärke, av Gustaf Wetterstipendiet och diverse blomsterkvastar. Guldmärket fick Leif Wallin för sitt mångåriga och trägna arbete med förbundets hemsida. Gustaf Wetterstipendiet tilldelades Elvira Börlin och Kristina Leesik, bäge elever till Christina Frohm.

Efter avrundningen av mötet vidtog så middagen. För mig kom den nog att bli eftermiddagens höjdpunkt, inte bara för matens skull utan även för den underhållning som deltagarna bjöd på.

Det är en ren njutning att sitta vid bordet och lyssna till levande musik där spelmän bjuder på sig själva. Om jag skall plocka fram ett inslag som fastnade i mina öron så måste det bli Ola Brostams nyckelharpospel. Finns bara ett ord för det – mästerligt.

Till sist – tack alla deltagare för att ni kom och bidrog till den gemytliga stämningen. Till er som inte kom, ni missade något men tack i alla fall för vi hade inte rymts fler i lokalen.

Sveriges mesta låtbearbetare

Dag Lundin

Stockholmaren Hugo Alfvén (1872 – 1960) startade sin musikbana med musikstudier i Stockholm, bedrev violinspel i Bryssel och lärde dirigering i Dresden. Alfvén var violinist i Hovkapellet några år, fortsatte som fri musikartist innan han blev director musices i Uppsala. Han var en populär ledare för körer som OD, Allmänna sången och Siljanskören. Som dirigent företog han vidsträckta turnéer utomlands. Alfvéns rykte som tonsättare grundar sig främst på de två rapsodierna Midsommarvaka, (1903), Dalarapsodi (1937) samt balletten Den förlorade sonen (1957),

Midsommarvaka, en lovsång över den svenska naturen i midsommartid tillkom efter ett midsommarfirande i skärgården. Alfvén bygger sin rapsodi på ett antal folklåtar från olika delar av Sverige. Innehållet är välbekant: Folket går till dansen, där polskor och valser klingar - två drängar

råkar i slagsmål- sommarnatten- gryningen och den fortsatta dansen som slutar i full yra och extas. Alfvéns otroligt skickliga instrumentation var något nytt då stycket kom, och, som det heter idag, satte Sverige på kartan av populära verk. Midsommarvaka är fortfarande Sveriges mest spelade och inspelade verk, om än oerhört tekniskt svårspelat.

Alfvén kallade Midsommarvaka för sin blonda, ystra dotter. Stort uppseende väckte Alfvén 1937, då hans Dalarapsodi uruppfördes, ”det är min mörka, dramatiska dotter” sade Alfvén om verket. Han hade fått sig till livs en fäbodgummans berättelse om några kusliga händelser som hon varit med om som ung på en fäbod. Alfvén satte samman hennes berättelser med ett antal dalalåtar och visade lejonklon i sin nya rapsodi, som på flera sätt är huvudet högre än Midsommarvaka.

Alfvén anpassade skickligt alla låtar till berättelsen; där flickan brister ut i gråt komponerade Alfvén en helt egen musik, i övrigt lånade han skickligt lämpliga låtar, fäbodpsalmen t ex klingar utomordentligt praktfullt i tre verser, och som djävulspolska använde han Hjort-Anders Storpolska med bravur. Instrumentationen tillhör vår

Vill man få en bild av denne Alfvén, kan man läsa hans omfångsrika självbiografi, men ha i åtanke, att Alfvén inte var så noga med sanningen: hans överdrifter var legio, och han tyckte om att vara uppmärksammas.

En kommentar till artikeln ”I huvudet på en spelman” i 2011 års sista nummer som tog upp låten Östgöts verpen som skulle vara sällan spelad.

Visst har vi vår egen Sverp! Här kommer en polska efter Nils-Erik Wickman från Södertälje/Taxinge som har flera trevliga låtar (ur Olof Anderssons uppteckningar som finns i arkivets hemsida). Polskan har delatv tvt flera likheter, men är absolut en egen låt, utan namn. Den passar också bra i stämning A-E-A-E, Nils Erik Wickman spelade den troligtvis i vanlig stämning. Vi är flera i föreningen Lärstringe Låtar som spelar den. Jag har spelat den själv varje år på Nykvarnsstämman.

Lägg in den din repertoar; så spelar vi den gärna i nåt buskspel.

Vi ses!

697 *Polska*

Polskan är efter Anders Gustaf Vahlström i Mariefred.

En del av Vahlströms melodier ha förut upptecknats av K.P.Leffler och publicerats i Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria.

Nils Erik Vickman

Södertälje.

Nils Erik Vickman är, i likhet med Frans Pettersson, född i Taxinge - 13/5 1880 - och hans melodier härstamma från samma källa. Vickmans fader, Johan Petter Vickman, som var spelman och född 1840, hade nämligen haft samma lärare i fiolspelet - Gustafsson i Kårtoorp - som Frans Petterssons fader. Att döma av Petterssons och Vickmans här meddelade låtar framgår att Gustafsson måste ha varit en betydande spelman, med en präktig repertoar av sextondelspolskor, och det lider intet tvivel att denna polsketyp som i sydöstra och östra delarna av landskapet är tämligen rikt företrädd, även i övriga delar av Sörmland omhuldats och brukats för några decennier sedan - vilket även Lefflers och andras uppteckningar ge belägg för.

Vickman började spela vid sjutton års ålder och har i sin hemtrakt varit mycket anlitad som brölloppsspelman. År 1909 flyttade han till Södertälje där han sedan dess varit bosatt.

Då är det dags för en krönika igen och den här gången skall jag börja med en liten tillbakablick över min tid som verksam i Spelmansförbundets styrelse. Det är otroligt vad tiden gått fort. Ca 40 år blev det i olika poster, från suppleant till ordförande.

Jag kan utan överdrift säga att förbundet har bidragit till att forma mitt liv, både privat och yrkesmässigt. Jag har genom åren haft förmånen att träffa och arbeta tillsammans med många eldsjälar inom folkmusiken och jag har haft nöjet av att lära känna många av de största spelmansprofilerna i Sverige. Namn som etsat sig fast i mitt minne är t.ex. Pål-Olle och Säbb-John, som jag träffade första gången 1961, då jag även hade nöjet att lära känna lappmarkens Paganini – Uno Lindström från Lycksele. Viksta-Lasse och Erik Sahlström lärde jag känna 1965 då vi satt bordsgrannar vid spelmansförbundets 40-årsmiddag i Nyköping. Nils Agenmark, som jag genom min spelkompis Lennart Tysk kom att besöka ett antal gånger, Ceylon Wallin, Jonas Røjås, Ole Hjort – ja, listan kan göras lång. Plus naturligtvis de sörmländska äldre traditionsbärarna och de yngre arvtagarna. Alla har de lämnat avtryck som bidragit till att

forma mig som spelman – och som person.

40 år som förtroendevald i en kulturorganisation har gett mycket men också kostat mycket. Medlemsförväntningar som ska infrias, det är naturligtvis styrelsen som skall verkställa alla idéer som medlemmarna har. Man vill ha valuta för medlemsavgiften utan att ta hänsyn till att det arbete styrelsen lägger ned är baserat på ideella arbetsinsatser. Att förbundets verksamhet är alla medlemmars gemensamma ansvar är en insikt som ibland saknas. Vad har vi för nytta av spelmansförbundet är en fråga som jag ibland fått. Tänk efter – om förbundet inte funnits hade förmodligen de flesta medlemmarna inte haft folkmusiken som meningsfull fritidssysselsättning. Inget låtarkiv, inga låthäften, inga spelmansträffar eller stämmor, ingen kontakt med våra traditionsbärare, kanske inte heller några kurser. Allt detta är verksamheter som förbundet som organisation varit med om att initiera. Så, kära medlemmar, gnäll inte utan bidrag i stället konstruktivt till verksamheten och stötta styrelsen i dess arbete. Det är så vi kommer framåt.

Nå, nog om detta. Nu skall jag presentera en låt för er, en polska som

Foto: Jonas Stenberg

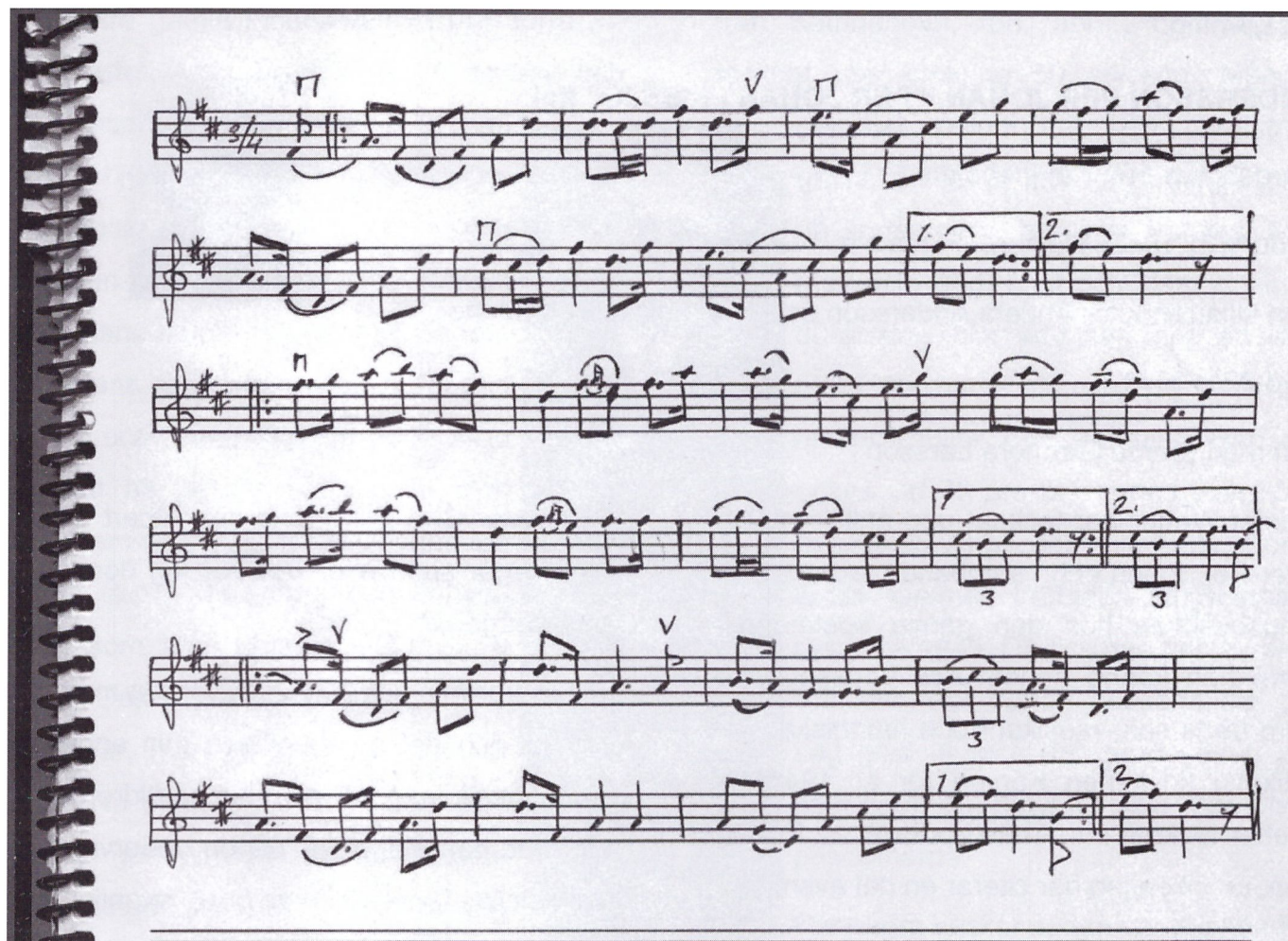
Edvard Pettersson spelade på förbundets årsmöte 1978. Jag spelade i vanlig ordning in vårt framträdande (jag stod för komp och violino secundo). För några år sedan plockade jag fram bandet och gjorde den här nedteckningen av låten.

Några spelanvisningar: Tempot är ganska raskt, det är den typ av polska man dansade hambopolka till.

Stråkanvisningarna och legaton visar hur Edvard normalt spelade låten. Då han ofta varierade sig så är det tillåtet att hitta egna versioner, men spelar man som det står har man en bra grund att stå på. När en takt avslutas med en sextondelsnot så skall den fungera som upptakt till nästa takt.

Harmoniseringen är inga problem. Tonika, dominant och subdominant räcker gott.

Lycka till med låten och ha en bra sommar.

Bröderna Erik och Edvard Pettersson, Fogdö

Per Johan i Hissjö

Från Sörmländske spelmän (återfinns på www.sorlandsmusikarkiv.se) kommer denna personbeskrivning.

ANDERSSON PER JOHAN, "PER JOHAN I HISSJÖ" fiol

Gårdsägare från Katrineholm.

Född 4/11 1853 i Nästorp, Floda s:n.

Son till arrendator Anders Andersson och Brita Lovisa Pehrsson.

Död 22/3 1948.

Gift med Emma Eleonora Larsson.

Gustaf Wetter har tecknat upp åtskilliga låtar efter Per Johan och i samband med uppteckningsbesöken hos den gamle spelmanen lärde han känna honom och uppskatta honom både som musikanter och människor. I en artikel i tidskriften Kärven för år 1941 har Wetter tecknat ett utmärkt porträtt av Per Johan, ur vilken jag här citerar en del avsnitt:

"Per Johan har lärt sig spela fiol själv och aldrig tagit några lektioner. Hans broder Albert fick lära sig spela fiol för Widmark samtidigt med Carl Erik i Lind. Denne Albert i Säby, under vil-

ket namn han som spelman var mest känd, emigrerade i ungdomen till Amerika och dog där.

Widmark var stolt över dessa sina två elever och yttrade en gång:

– Den där Carl Erik i Lind och Albert i Säby övergår snart mig. Det tror jag dock inte att de någonsin gjorde.

– När bror min fick lektioner, var jag med och 'hunsade' och det är egentligen min enda lärdom i musik, säger Per Johan på äldre dagar. Trots att han aldrig fick någon undervisning i fiolspelning, spelade han dock ovanligt rent och mjukt under sin krafts dagar och kunde då även spela efter noter. Per Johan gick i skola i Bie för en skollärare Per Hökerberg (lärarens rätta namn var Carl Wilhelm Hökerberg, förf. anm.), som även var en duktig spelman, och troligt är, att den äldre då lärde den yngre en hel del om musik.

I likhet med sin goda vän och spelmans broder Eriksson (Carl Erik i Lind) har Andersson också varit lantbrukare. Han arrenderade Hissjö gård, Floda s:n åren 1887-1915. Efter den tiden går han allmänt under namnet Per Johan i Hissjö. År 1929 flyttade han till Katrineholm. Fingrarna äro ännu kvicka och rörliga på den gamle spelmanen, och fiolen tar han ofta fram ur byrålådan och drar en Wid-

marksväls eller en gammal polska efter '78:an', 'Spel Erker i Bie' eller 'Gummetorparn', tre gamla Flodaspelmän från förra århundradet. Artig, fin och försynt är han och rent ovanligt gästvänlig. När han bodde i Floda, var hans hem en samlingspunkt för traktens ungdom, och många gamla Flodabo har dansat efter hans musik iorstugan på His-sjö. Hans rara hustru var av samma kynne som han själv. De hade alltid mycket att ge andra trots sitt eget strävsamma liv. Deras ljusa lynne tog ingen skada av sorger och bekymmer, som kom dem till del i rikligt mått. Deras båda barn dog i sina bästa år, men sorgen bröt inte ner dem. Nu sitter inte Per Johans rara gamla gumma och trampar takten och sjunger med, när han spelar, ty hon är död sedan två år tillbaka.

– Men jag spelar ändå, ty jag känner på mig, att mor tycker om att jag håller på med det, sade den gamle spelmannen.

För sin ålder är Per Johan rent märkvärdigt pigg och vaken, och det är roligt att se glimten i hans ögon, när han berättar någon spelmannssägen om Svinstu-Fredrik, Widmarks morbror, som var trollkunnig.

Många låtar från sin ungdom kommer han ihåg. Johansson (John Johansson, spelman från Katrineholm, förf. anm.) och jag har tecknat upp omkring 50 stycken. Många gamla melodier har han naturligtvis glömt, det är ju inte så underligt, men då komponerar han nya i stället, låtar med schwing, kraft och kläm i. Till sin 80-årsdag svarade han ihop en vals, helt i Widmarks stil med prydnadsfigurer pralldrillar och grannlåt. Han var också vid 79 års ålder med i en kompositionstävling, där eliten av Sörmlands spelmän träffades på Stenhammar i juli 1935. Då fick han pris av prins Wilhelm. Per Johan bockade sig och såg glad ut, och det gjorde även jag, som hade det nöjet att sitta med bland prisdomarna.

För några veckor sedan var jag hos Per Johan med en blomma i ena handen och fiollådan i den andra och bockade mig djupt för honom, ty då fyllde han 88 år. Hans kära fiol kom fram. Sedan han häktat av stärkekragen och dess tillbehör, fick han felan att sitta fast bättre och drog så en låt, som jag inte hört. Sannerligen hade inte födelsedagsbarnet komponerat en ny låt, en sextondelspolska i gammal sörmländsk stil, här och där synkoperad och utstyrd med lite prydnadsfigurer, där det passade sig.

Jag har alltid notpapper med mig, när jag går till vännen Per Johan, och de kom nu väl till pass. Låten skäms inte för sig. Så här spelade han den:

(Wetter Gustaf, artikel i tidningen Kärven år 1941)

År 1943 var han den äldste deltagaren vid spelmansstämman i Björnlunda.

En av de valser han komponerat, väckte hustru Emmas tydliga gillande:

– Nu ska du spela min vals, sa hon och då spelade han det stycke som numrerats med 74 i Gustaf Wetters Sörmländska låtar

Välkommen till Julita stämman 2012

Midsommardagen 23 juni

Program

13.00

**Konsert i Skansenkyrkan med goda
spelmän**

14.00

**Marsch till festplatsen och all-
spel under ledning av Ulf Lund-
gren**

**Framträdande av spelmän och
grupper**

Programledare:

Ingyar Andersson

16.30

Stämman avslutas

Buskspel i stugor och lundar

Serving och lotteri

Allspelslåt:

Lästringe Gånglåt efter Anders Andersson, Lästringe

Julita nya Brudmarsch av Annette Eriksson-Linander

Schottis "Akta er för flickor" efter Axel Andersson, Nyköping

Widmarksvalsen efter August Widmark(!)

Hamburgska "Vad jag lovat..." efter Lars Edvard Ölin, Fogdö

Österåkers Brudmarsch efter Gustaf Olsson, Julita

Hambopolkett "Priffe i storstugan" efter Bror Andersson, Malmköping

ARR: SÖDERMANLANDS SPELMANSFÖRBUND OCH NORDISKA MUSEET

Information: ULF LUNDGREN 0738 553355

Returadress Södermanlands Spelmansförbund
Mestavägen 1 A, 632 36 Eskilstuna
Avs. Arkitektkopia AB, Eleonoragatan 18, Box 344, 631 05 Eskilstuna

Fam Epel

Olaus Magnus väg 64
121 38 Johanneshov

Saknar du någon av våra utgåvor? Hör av dig till Torsten Gau tel 016-42 00 70 / Mestavägen 1A, 632 36 Eskilstuna, så får du ett paket med faktura. Porto/fraktkostnad tillkommer på angivna priser.

A G Rosenberg

420 Svenska Danspolkor från Södermanland och andra landskap

Pris 70:-

Rosenberg biografi

Pris 50:-

Sörmländska visor del I, II, III

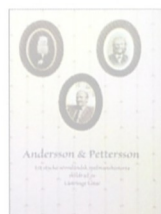
Pris 20:-/st

Erikssons notbok

Låtar från norra Sörmland.

Faksimilutgåva 2005

Pris 75:-

Andersson och Pettersson

Ett stycke spelmanshistoria av
Lästringe Låtar

Ny upplaga

Pris 150:-

C A Lindblom

97 låtar ur två spelmansböcker från 1853 och 1856
med historik om spelmännen.

Pris 50:-

Låtar för allspel

Inkl CD-skiva

Pris 140.-

CD-skivor:

Låtar på Sörmländska

Ulf Lundgren

Pris 120:-

Lästringe Låtar

Pris 100:-

Hjulåkers Spelmän

Pris 100:-